



LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturavdelningen
Örjan Nilsson
010-224 51 67

orjan.nilsson@lansstyrelsen.se

BESLUT
2019-05-20

Diarienummer
511-35369-2015

Sida
1(9)

Mariestads kommun
542 86 MARIESTAD

Utökning av biotopskyddsområde på fastigheterna Gamla Staden 6:1 och Gärdet 4:1 i Mariestads kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd att den strand- och vattenmiljö, vars gräns har markerats på den till beslutet bifogade kartan (bilaga 1), ska utgöra ett biotopskyddsområde enligt 7 kap. 11 § miljöbalken.

Den på kartan streckade linjen utgör gränsen för det skyddade området. Biotopskyddsområdet klassas enligt Bilaga 3 till förordningen om områdesskydd som *”Strand- eller vattenmiljöer som hyser bestånd av hotade eller missgynnade arter eller som har en väsentlig betydelse för hotade eller missgynnade arters fortlevnad.”*

När beslutet har vunnit laga kraft kommer även gränsen för utökningen att markeras i terrängen. Verksamheter och åtgärder som kan skada naturmiljön får inte utföras inom biotopskyddsområdet.

Länsstyrelsen har tidigare beslutat om följande områdesskydd som nu utvidgas:

- Biotopskyddsområde enligt 7 § förordning om områdesskydd (1998:1252) samt 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) den 4 mars 2015, dnr 511-18367-2014.

Länsstyrelsen beslutar att detta områdesskydd ersätts när nu aktuellt beslut vinner laga kraft.

Ordningsföreskrifter

Följande ordningsföreskrifter beslutas med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken för detta biotopskyddsområde. Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det för allmänheten förbjudet att:

1. Skada vegetationen genom att såga i träd eller buskar, gräva upp växter såsom ris och örter, eller ta bort mossor, lavar och vedlevande svampar.
2. Ta bort eller flytta död ved eller stenar i området.
3. Framföra motordrivet fordon.
4. Utplantera växt- eller djurart.

Motiv för beslutet

Biotopskyddsområden är en skyddsform som kan användas för små mark- och vattenområden (biotoper) som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter, eller som annars är särskilt skyddsvärda.

De biotoper som kan skyddas av Länsstyrelsen finns förtecknade i Bilaga 3 till förordningen om områdesskydd. Syftet med att skydda sådana biotoper är att långsiktigt bevara och utveckla naturmiljöer som har särskilt stort värde för djur- och växtarter. Genom att skydda naturområden som biotopskyddsområde, eller någon annan form av områdesskydd, förbättras förutsättningarna för bevarandet av biologisk mångfald.

Skyddet bidrar också till uppfyllandet av FN:s konvention om biologisk mångfald, samt de nationella miljökvalitetsmål som Sveriges riksdag har antagit, vilket innebär att det finns ett stort allmänt intresse av att bevara skyddsvärda mark- och vattenområden. I detta fall berörs särskilt miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv och en God bebyggd miljö.

Beskrivning av området

Det berörda området är ett kvillområde, strax uppströms Tidans mynning i Vänern, med en speciell fauna och flora som är knuten till sådana biotoper. (*Kvill=sträcka av ett vattendrag där det av (små) öar är uppdelat i minst tre grenar.*)

Kvillområdet utgör livsmiljö för ett flertal hotade djurarter. Området ligger i Tidans nedre del som är klassad som *Nationellt särskilt värdefullt vattendrag* för såväl naturvård, fiske som kulturmiljö.

Kvillområdet är ett värdefullt lek- och uppväxtområde för Natura 2000-arten asp (*1130 Aspius aspius*). Numera noteras även utter (Natura 2000-art 1355 *Lutra lutra*) och kungsfiskare (Natura 2000-art A229 *Alcedo atthis*) återkommande i området. Inte minst är området ett värdefullt övervintringsområde för utter och kungsfiskare vid kraftiga isvintrar i Tidans och Vänern. I området finns även Natura 2000-naturtypen Svämlövskog (91E0* Alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade.)

Idag återstår ett fåtal bra lekplatser för asp i Västra Götalands län. Svämlövskog är en naturtyp som det numera också finns lite kvar av. Tidans kvillar har strömsträckor som ligger förhållandevis nära Tidans mynning i Vänern. Det gör att området är särskilt värdefullt som lek- och uppväxtområde samt födosöksområde för flera andra av Vänerns/Tidans fiskarter, bl.a. vimma, färna och gös. Arterna asp, utter, vimma och kungsfiskare finns samtliga med på Sveriges s.k. rödlista över hotade arter.

Utökningen av biotopskyddsområdet 2019 innebär att ytterligare c:a 1,2 hektar vatten och strandzon läggs till det skyddade området som, efter utökningen, kommer att omfatta c:a 4,8 hektar. Utökningen sker direkt uppströms dammen för Mariestads Stadskvarn. Dammen utgjorde fram till december 2017 ett vandringshinder för flertalet fiskarter. I december 2017 träffade Länsstyrelsen (staten) en överenskommelse med VänerEnergi AB, ägare till Mariestads Stadskvarn, som innebär att vattenkraftverket ska läggas ner och dammen rivas ut.

I december 2017 öppnades dammluckorna så att endast ett partiellt vandringshinder kvarstår. Arbete för permanent utrivning av dammen pågår. Områdets vattenmiljöer kommer att restaureras som en del av förvaltningen av biotopskyddsområdet.

Syftet med biotopskyddsområdet

Syftet är att bevara och utveckla de naturvärden som är knutna till strand- och vattenmiljön, och som på grund av sina särskilda egenskaper är en värdefull livsmiljö för hotade djur- och växtarter.

För att bevara naturvärdena och den biologiska mångfalden i biotopskyddsområdet behöver området framförallt skyddas mot förnyad exploatering och avverkningar/röjningar av svämlövskog.

Exempel på verksamheter och åtgärder som kan skada naturmiljön i biotopskyddsområdet

Inom ett biotopskyddsområde får man enligt 7 kap. 11 § miljöbalken inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Nedan anges exempel på verksamheter och åtgärder som kan skada naturmiljön i biotopskyddsområdet Tidans kvillar. Observera att de angivna punkterna endast utgör exempel. Det kan finnas andra verksamheter och åtgärder som kan orsaka skada på naturmiljön i biotopskyddsområdet. Vid planering av en åtgärd behöver alltid en bedömning av om åtgärden kan skada naturmiljön ske.

Exempel på verksamheter och åtgärder som kan skada naturmiljön i biotopskyddsområdet:

- Exploatering för vattenkraft
- Bortledning av vatten
- Anläggningar
- Bebyggelse
- Schaktning
- Tippning av sten, jord eller snömassor
- Avverkning/röjning av träd/buskar och/eller skog
- Borttagande av död ved
- Rensning av vattenvegetation

Länsstyrelsens bedömning är att åtgärder i samband med skötsel och underhållsåtgärder av befintliga anläggningar i området, exempelvis dagvattenledningar som mynnar i Tidan, samt andra ledningar, i normalfallet inte riskerar att skada naturmiljön i biotopskyddsområdet.

Länsstyrelsen bedömer även att planerad utrivning av Mariestads Stads-
kvarn inkl. dammen, inte riskerar att skada naturmiljön. Dessa åtgärder för restaurering av vattenmiljöerna kommer istället att bevara och utveckla naturvärdena i området.

Mariestads kommun har ev. vissa planer på att bygga en gångbro över Tidan. Några av de befintliga stenfundamenten för kraftverksdammen kommer då troligen att användas för att bära upp en ev. bro. Länsstyrelsen bedömer att en ev. byggnation av gångbro, rätt utförd, inte kommer att skada naturmiljön. Bland annat eftersom delar av stenfundamenten ändå kommer att stå kvar efter utrivning av dammen.

Överenskommelser

Under december 2017 har Länsstyrelsen (staten) tecknat en överenskommelse om intrångsersättning med VänerEnergi AB, ägare till Mariestads Stads-
kvarn. Överenskommelsen innebär att vattenkraftverket ska läggas ner och dammen rivas ut. Överenskommelsen innebär även att bolaget åtar sig att ansöka om tillstånd för utrivning, samt genomföra denna. Bolaget medger, genom överenskommelsen, även att biotopskyddsområdet får utökas uppströms dammen.

Mariestads kommun har, sedan tidigare, som ägare av marken i den del av biotopskyddsområdet som bildades den 4 mars 2015, lämnat ett skriftligt godkännande för bildandet. Mariestads kommun angav då att man inte gör anspråk på någon intrångsersättning. Pågående markanvändning, för Mariestads kommun, kommer inte heller att försvåras genom utvidgningen nu.

Förvaltare

Naturvårdsförvaltare för biotopskyddsområdet ska vara Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Skötsel

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 11 § miljöbalken samt 7 § förordningen om områdesskydd, efter särskild underrättelse, vidta de åtgärder som behövs för att restaurera och vårda området.

Om vårdåtgärder utförs av någon annan part än Länsstyrelsen regleras detta med särskilda avtal. Till dessa avtal kan även bifogas skötselinstruktioner.

Ärendets handläggning

Dokumentation

De mycket höga naturvärdena inom biotopskyddsområdet Tidans kvillar har dokumenterats i samband med bl.a. naturvårdsprojektet "Sjövandrande Tidandöring", Fiskeriverkets rapport 2004:10, "Leklokaler för asp i Göta älvs, Hjälmarens och Vänerns avrinningsområden, "Länsstyrelsens utredning "Tidand - en utredning om naturvärden och vattenkraft" (Länsstyrelsens rapport 2009:17), samt "Förslag till skötselplan för Tidans mynning och kvillar" 2011-01-11.

Länsstyrelsen bedömer, att för att de mycket höga naturvärdena i området ska bevaras och utvecklas så behöver området få ett formellt skydd. I detta fall bedöms biotopskyddsområde vara en lämplig skyddsform.

Användning av mark- och vattenområdet

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 kap. miljöbalken, prövat och funnit att utökningen av biotopskyddsområdet Tidans kvillar, är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdet och överensstämmer med gällande översiktsplan, och andra gällande planer i området. Förslaget om utökning av biotopskyddsområdet är, enligt Länsstyrelsens bedömning, även förenligt med det förslag till ny detaljplan för området som kommunen håller på att ta fram.

Remiss

VänerEnergi AB och Mariestads kommun har, som berörda mark- och sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslaget till beslut.

Förslaget har remitterats till Havs- och vattenmyndigheten samt Skogsstyrelsen.

Miljö- och byggnadsförvaltningen MTG Skaraborg, Tidans Vattenförbund, Mariestads Sportfiskeklubb, Naturskyddsföreningen i Mariestad, Prodma AB samt Metsä Tissue AB (Katrinefors bruk) har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Remissyttranden

VänerEnergi AB har inget att erinra mot förslaget om att utöka biotopskyddsområdet. Bolaget hänvisar även till att man redan har tecknat en överenskommelse om intrångsersättning med staten för att lägga ner elproduktionen vid Mariestads Stadskvarn. Samt att bolaget även har lämnat in en ansökan om utrivning av vattenkraftverket, och att bolagets viljeinriktning därmed är klarlagd.

VänerEnergi AB konstaterar att en förutsättning för genomförandet av utrivningen är att Mark- och miljödomstolen godkänner åtgärderna. Bolaget hänvisar i övrigt till kommunens yttrande.

Länsstyrelsens kommentar: Precis som VänerEnergi AB anger så har en överenskommelse om intrångsersättning tecknats mellan bolaget och staten (genom Länsstyrelsen). En grundförutsättning för denna överenskommelse är att biotopskyddsområdet utökas till att även omfatta ett vattenområde uppströms kraftverket. Detta för att området inte i framtiden, utan en prövning av områdesskyddet, åter ska kunna nyttjas för vattenkraftsproduktion.

Som en förbindelse i överenskommelsen finns inskrivet att intrångsersättningen ska återbetalas om inte ett kommande beslut om utökning av biotopskyddsområdet vinner laga kraft. Denna förbindelse gäller givetvis båda parter, d.v.s. även för Länsstyrelsen (staten) som har att fatta beslut om att utöka biotopskyddsområdet.

Mariestads kommun har yttrat sig genom ett beslut i Ksau, 2018-12-19, § 408. I yttrandet sägs att *"Kommunstyrelsens arbetsutskott ställer sig inte bakom Länsstyrelsens förslag till utökning av biotopskyddsområdet Tidans kvillar utan anser att det istället ska tas fram en skötselplan för området för att på så sätt skapa en fortsatt samhällsutveckling tillsammans med bevarande av utpekade naturvärden."*

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsen kan konstatera att gällande regelverk för statlig intrångsersättning för vattenkraft innebär att ett beslut om långsiktigt skydd av området (biotopskyddsområde alt. naturreservat) måste fattas, för att det ska vara möjligt för staten att teckna en överenskommelse för intrångsersättning. Om biotopskyddsområdet inte utökas så är det, i enlighet Miljöbalkens regelverk, möjligt för någon annan verksamhetsutövare att i framtiden ansöka om att återuppföra ett vattenkraftverk i området.

Länsstyrelsen vill även hänvisa till kommentaren ovan, beträffande yttrande från VänerEnergi AB, om att Länsstyrelsen, genom överenskommelsen med bolaget, har förbundit sig att fatta beslut om att utöka biotopskyddsområdet.

När det gäller kommunens yttrande om *"att det istället ska tas fram en skötselplan för området"* så kan Länsstyrelsen konstatera att en sådan skötselplan redan finns. Den används redan, sedan 2011, som vägledning för praktiska skötselåtgärder i området. Bakgrunden till att skötselplanen togs fram är den långa samverkan som har skett i Tidans nedre delar mellan Mariestads kommun, VänerEnergi AB, Mariestads Sportfiskeklubb, Tidans Vattenförbund, Länsstyrelsen m.fl.

Denna samverkan ledde under 2010 fram till, på förslag från bl.a. Mariestads kommun, att Länsstyrelsen tog fram ett förslag till skötselplan för Tidans nedre delar, från bron vid E 20 och nedströms till mynningen i Väneren. Skötselplanen redovisades för Mariestads kommun, och övriga aktörer i samverkansgruppen för området, i januari 2011. Stora delar av skötselplanens förslag har sedan dess, i tillämpliga delar, följts av Mariestads kommun i samråd med Länsstyrelsen m.fl.

Som en del i genomförandet av skötselplanen beslutade Länsstyrelsen den 4 mars 2015 att bilda Biotopskyddsområdet Tidans kvillar. Under det fortsatta arbetet för restaurering av området, för utrivning av vandringshindret vid Mariestads Stadskvarn, och för ett arealmässigt utökat skydd av biotopskyddsområdet, har Mariestads kommun samverkat med VänerEnergi AB, Länsstyrelsen m.fl. för att bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärdena i området.

Länsstyrelsens bedömning är att denna samverkan kommer att fortsätta även efter det att biotopskyddsområdet utökas. Enligt Länsstyrelsens uppfattning utgör utökningen av biotopskyddsområdet inget hinder för *”en fortsatt samhällsutveckling med bevarande av utpekade naturvärden”*, som kommunen efterlyser. Länsstyrelsen anser att områdesskydd enligt miljöbalken är en viktig del i en god samhällsutveckling och bidrar till att nå de nationella miljömålen. Inte minst miljö kvalitetsmålet en God bebyggd miljö.

Tidans Vattenförbund/vattenråd tillstyrker förslaget till utvidgning av biotopskyddsområdet. I yttrandet konstaterar man att utökningen är en del i arbetet med att skapa fria vandringsvägar för fisk förbi Mariestads Stadskvarn.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget till utökning av biotopskyddsområdet.

Skogsstyrelsen har inget att erinra mot förslaget till att utöka biotopskyddsområdet.

Mariestads Sportfiskeklubb har meddelat att man inget har att erinra angående utökningen av biotopskyddsområdet.

Naturskyddsföreningen i Mariestad uttrycker att man finner det utmärkt att biotopskyddsområdet utökas. Föreningen anser även att det är önskvärt att man också kunde avveckla vattenkraftsanläggningen vid Katrinefors (som ligger drygt 200 meter uppströms biotopskyddsområdet). Så att hela Tidans nedre del blir tillgänglig för vandrande fisk. Man påtalar särskilt att den befintliga fiskvägen (trappan) vid Katrinefors/Mariefors är för brant för asp och andra svagsimmande arter.

Länsstyrelsens kommentar: Åtgärderna vid Mariestads Stadskvarn innebär att även asp och andra svagsimmande fiskarter nu åter kan vandra uppströms och även in på vattenområdet vid Katrinefors. Det har konstaterats vid bl.a. provtagning av fiskrom under 2018. Ur natur- och fiskevårdssynpunkt finns det anledning att arbeta vidare med förslag till åtgärder även vid Katrinefors/Mariefors.

Det fortsatta arbetet får visa vilka åtgärder som är möjliga att genomföra. Vägledande för det fortsatta arbetet är det förslag till skötselplan och andra utredningar som Länsstyrelsen har tagit fram.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för konsekvensutredning av regelgivning.

Upplysningar

Ett beslut om bildande/utökning av ett biotopskyddsområde ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Beslut om ordningsföreskrifter för ett område ska gälla omedelbart även om de överklagas.

Dispens för åtgärder

Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet för åtgärder i biotopskyddsområdet ges i det enskilda fallet, enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. En fråga om dispens ska prövas av Länsstyrelsen.

I detta ärende har länsöverdirektör Lisbeth Schultze beslutat. Naturvårdshandläggare Örjan Nilsson har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, enhetschef Johan Jannert, antikvarie Gunilla Roos Nilsson, arkitekt Mehdi Vaziri, biolog Henrik Persson och länsjurist Anna Roslund.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Lisbeth Schultze

Örjan Nilsson

Bilagor

- Bilaga 1. Beslutskarta
- Bilaga 2. Sakägarförteckning
- Bilaga 3. Sändlista

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

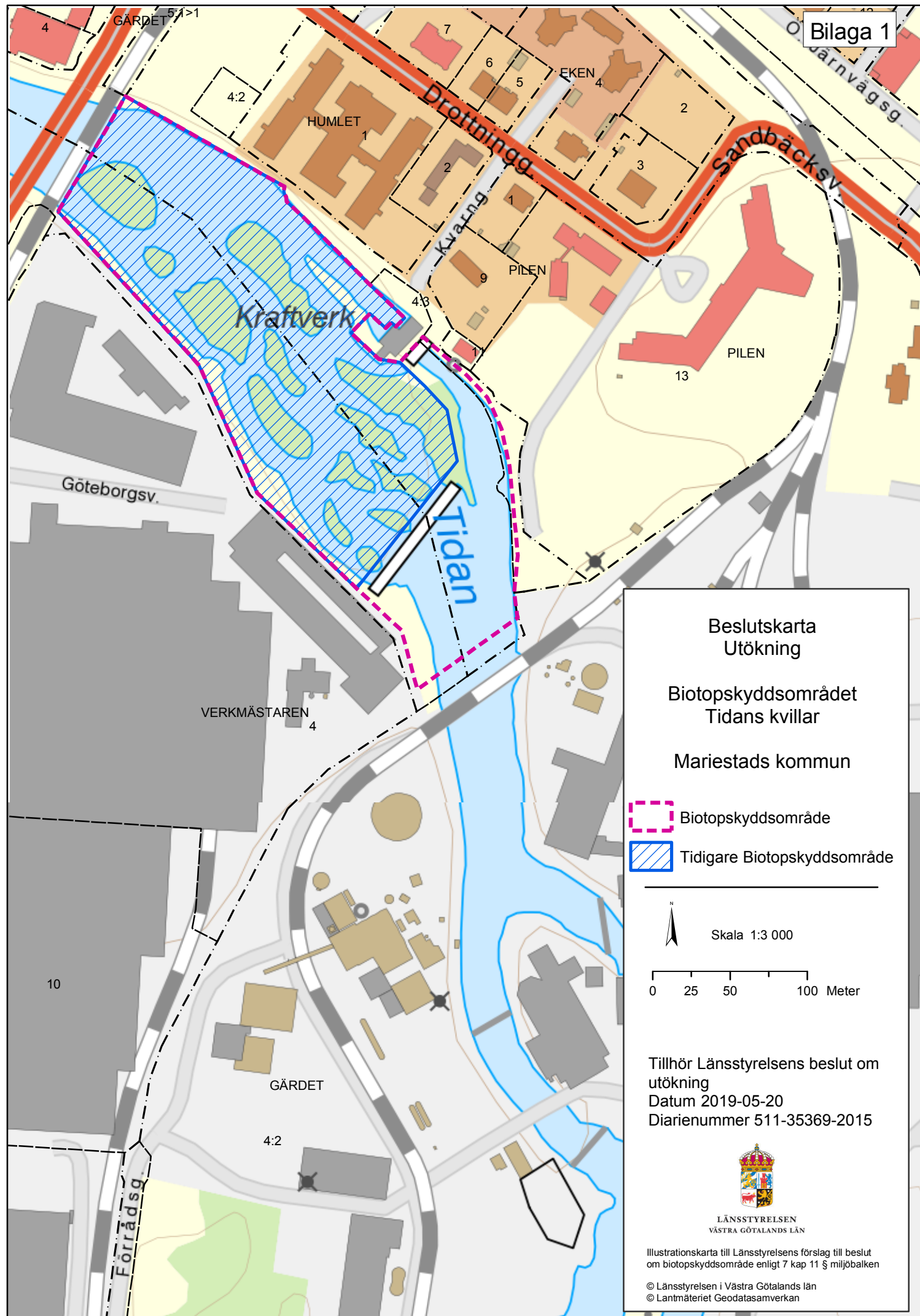
Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.



**Sakägarförteckning biotopskyddsområdet, Tidans kvillar i Mariestads kommun,
511-35369-2015**

Namn	Adress	Adress forts	Postnr och ort
<i>Markägare</i>			
Mariestads kommun	Att. Erik Randén	Kyrkogatan 2	542 86 Mariestad
<i>Sakägare med vattenkraftverk</i>			
VänerEnergi AB	Att. Rolf Åkesson	Box 102	542 21 Mariestad

Sändlista beslut

Utökning av biotopskyddsområdet Tidans kvillar i Mariestads kommun, 511-35369-2015

Organisation	Adress	Adress forts	Postnr och ort
<i>Markägare</i>			
Mariestads kommun	Att. Erik Randén	Kyrkogatan 2	542 86 Mariestad
<i>Sakägare med vattenkraftverk</i>			
VänerEnergi AB	Att. Rolf Åkesson	Box 102	542 21 Mariestad

Omfattar övriga organisationer m.m.

Organisation m.m.	Adress	Adress forts	Postnr och ort
Havs- och vattenmyndigheten	Att. Erik Törnblom	Box 11 930	404 39 Göteborg
Skogsstyrelsen Distrikt Skaraborg	Att. Arne Jansson	Lundenvägen 2	541 39 Skövde
Miljö- och byggnadsförvaltningen MTG Skaraborg, Mariestads kommun,	Att. Håkan Magnusson	Kyrkogatan 2	542 86 Mariestad
Tidans Vattenförbund/ Vattenråd	Att. Håkan Magnusson	Mariestads kommun Kyrkogatan 2	542 86 Mariestad
Metsä Tissue AB, Katrinefors bruk	Att. Elin Pettersson	Holländaregatan 4	542 88 Mariestad
Mariestads Sportfiskeklubb	Att. Sten-Gunnar Steénson	Lanthöjdsvägen 7	542 31 Mariestad
Naturskyddsföreningen i Mariestad	Att. Alf Saldin	Hästskovägen 1	542 41 Mariestad

Internt

Akten

Internt, endast e-post

Gunilla Roos Nilsson	Kulturmiljöenheten
Anna Roslund	Rättsenheten
Mehdi Vaziri	Samhällsbyggnadsenheten
Henrik Persson	Vattenavdelningen
Linnea Söderberg	Naturavdelningen
Peter Ericsson	Naturavdelningen
Enheten för naturskydd	Naturavdelningen
Theodor de Knoop	Naturavdelningen